

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

ÎNCHEIERE

cu privire la inadmisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Denis Saracuța împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii Procuratura Generală a Republicii Moldova, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 20 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău,

(Dosarul nr. 2ra-1061/23

NR. PIGD 2-21133002-01-2ra-28072023)

Recursul declarat până la 01 septembrie 2023.
Invocarea declarativă a art. 432 alin. (2) lit. c), alin.(4) din Codul de procedură civilă nu constituie temei de admisibilitate a recursului.

Judecătoria Chișinău, sediul Centru, jud. S. Vișcu,
Curtea de Apel Chișinău, jud. Iu. Cotruță, I. Țurcan, N. Budăi,

19 martie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa participanților la proces recursul depus de Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte,*

Oxana Parfeni,

Diana Stănilă, *judecători,*

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 02 septembrie 2021, prin intermediul poștei terestre (f.d.25), Denis Saracuța, reprezentat de avocatul Larisa David, a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii Procuratura Generală a Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, solicitând încasarea sumei de 7 000 de lei, cu titlu de prejudiciu material și a sumei de 50 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral, cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale procuraturii și încasarea cheltuielilor de judecată în sumă de 7 000 de lei.

2. În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că, la 21 decembrie 2017, de către organul de urmărire penală al Inspectoratului de poliție Ialoveni a fost pornită cauza penală nr. 2017440948, conform elementelor infracțiunii prevăzute de art. 189 alin. (2) lit. b) și d) din Codul penal, șantaj. Iar la 03 august 2018, prin ordonanța OUP SUP IP Ialoveni a fost recunoscut în calitate de bănuit de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 189 alin. (2) lit. b) și d) din Codul penal. Din conținutul acesteia se identifică: ”Saracuța Denis având intenția de a i se transmite o sumă de bani prin șantaj și prin înțelegere prealabilă cu alte persoane nestabilite de organul de urmărire penală, la 22 noiembrie 2017 a organizat deplasarea acestora la domiciliul cet. Plăcintă Mariana din sat. Țipala r-nul Ialoveni, de la care au solicitat transmiterea unei sume de bani improvizate, iar în caz de refuz amenințându-o cu moartea și indicându-se că față de Saracuța Denis există probe că a săvârșit această infracțiune.” Fiind audiat în calitate de bănuit, vina în comiterea infracțiunii imputate nu a recunoscut-o, din motiv că nu era vinovat, deoarece nu a comis infracțiunea incriminată.

3. Reclamantul a precizat că în cadrul urmăririi penale a beneficiată de asistența juridică acordată de avocatul Larisa David.

4. Ulterior, prin ordonanța procurorului în Procuratura Ialoveni din 13 octombrie 2018, bănuitul Denis Saracuța a fost scos integral de sub urmărire penală, deoarece fapta nu a fost săvârșită de acesta.

5. Reclamantul a mai afirmat că în conținutului ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuit s-a menționat că ar fi existat probe că ar fi comis infracțiunea. Lecturând ordonanța de scoatere de sub urmărire penală, chiar până la recunoașterea sa în calitate de bănuit și după, în cadrul urmăririi

penale nu exista nici o probă ce ar fi indicat la participarea sa la comiterea infracțiunii. În baza aceluiași materiale ale cauzei penale, organul de urmărire penală l-a recunoscut în calitate de bănuit, iar procurorul ulterior l-a scos de sub urmărire penală, din lipsă de probe. Astfel, neîntemeiat a fost tras la răspundere penală, neîntemeiat a fost recunoscut în calitate de bănuit, având în vedere scoaterea ulterioară de sub urmărire penală, din motiv că nu a comis el fapta. Or, coroborând prevederile art. 19 alin. (3) și art. 254 din Codul de procedură penală, OUP urma a efectua toate acțiunile de urmărire penală posibile în vederea administrării probelor, cercetării obiective și sub toate aspectele ale circumstanțelor cazului. Doar în cazul în care anumite probe ar fi indicat la comiterea infracțiunii, putea purcede la tragerea sa la răspundere penală, recunoașterea în calitate de bănuit, prevederi legale ignorate de OUP, care a condiționat scoaterea ulterioară de sub urmărire penală.

6. De asemenea, a declarat că recunoașterea sa în calitate de bănuit a fost ilegală, deci ilegal a fost tras la răspundere penală pentru o faptă care nu a comis-o și în lipsa unei bănuieli rezonabile și probe, or, acest fapt se demonstrează prin soluția de scoatere de sub urmărire penală. Urmare a neverificării sub toate aspectele a circumstanțelor cazului, efectuării defectuoase a urmăririi penale, neaprecierii corecte a acțiunilor și faptei, reclamantul neîntemeiat și ilegal a fost recunoscut în calitate de bănuit și nejustificat supus urmăririi penale. Întemeierea ordonanței de scoatere de sub urmărire penală pe faptul că infracțiunea nu a fost comisă de el, este suficient pentru a constata imperfecțiunea în activitatea organului de urmărire penală, acțiuni ilegale ale OUP prin tragerea ilegală la răspundere penală. În rezultatul acțiunilor ilegale și inacțiunilor organelor de drept, OUP, procuraturii care conduce activitatea de urmărire penală, a fost ilegal și neîntemeiat tras la răspundere penală, iar ordonanța de scoatere de sub urmărire penală, este unica dovadă legală suficientă, care denotă tragerea ilegală la răspundere penală. Caracterul ilegal al acțiunilor organului de urmărire penală se manifestă prin încălcarea principiului general, potrivit căruia nici o persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere. Recunoașterea în calitate de bănuit cu scoaterea ulterioară de sub urmărire penală, în opinia reclamantului, echivalează cu tragerea sa ilegală la răspundere penală. Actele cauzei denotă indubitabil tragerea ilegală la răspundere penală, având în vedere scoaterea de sub urmărire penală a acestuia, pe motiv că fapta nu a fost comisă de el. Drept urmare, justifică dreptul său să solicite de la stat, prin prisma Legii nr. 1545/1998, repararea prejudiciului cauzat.

7. Reclamantul a susținut că tragerea ilegală la răspundere penală a condiționat prejudicierea sa morală și materială. La faza de urmărire penală i s-a adus atingere drepturilor și libertăților fundamentale, a fost recunoscut neîntemeiat în calitate de bănuit, fiind supus restricțiilor procesuale și obligațiilor, unor inconveniențe, pe care le-a suportat în urma acțiunilor

ilicite ale organului de urmărire penală, ale procuraturii, ultima având rolul de conducere a urmăririi penale și au avut un impact negativ asupra sa. În mod normal, tragerea la răspundere penală, prin natura ei excepțională, reprezintă o situație care nu este una cotidiană pentru persoanele care respectă legea și nu poate să nu implice stare de stres când sunt urmărite penal neîntemeiat. Din acest punct de vedere, tragerea la răspundere penală a persoanelor care resping categoric acuzațiile aduse și care se consideră nevinovate, fiind confirmată ulterior nevinovăția, creează și atestă indubitabil o situație sporită de stres, neliniște, incertitudine, stare ce afectează starea psihică și fizică. Respectiv a suportat suferințe fizice și psihice, cunoscând că este absolut nevinovat și tras ilegal la răspundere penală, fiind bănuit de comiterea unei infracțiuni grave, pedeapsa pentru aceasta fiind de la 5-7 ani cu amendă, i-a fost cauzat stres, frică, neliniște și incertitudine în legătură cu statutul acordat.

8. De asemenea, activând legal în câmpul muncii peste hotare, confirmat faptul dat prin informația de la locul de muncă din Irlanda, a fost nevoit să revină în țară la chemarea OUP, necunoscând pentru care perioadă și când va putea reveni în Irlanda și dacă va fi posibil și se afla într-o stare de incertitudine totală privind continuarea muncii în Irlanda, existând pericolul de a pierde locul de muncă și sursa de întreținere a familiei în legătură cu necesitatea prezentării la OUP și necunoscând perioada pentru care va urma să se rețină în Moldova. Or, a fost nevoit să anunțe angajatorul despre necesitatea prezentării la organele de drept din RM și că nu cunoaște când se va întoarce, fiindu-i rușine de acest fapt, fiindu-i afectată onoarea, respectul, demnitatea avută în raport cu angajatorul, fiindu-i cauzat stres. Mai mult, toată familia sa se afla cu locul permanent de trai în Irlanda de 10 ani. A lăsat familia, soția, copiii în Irlanda, care erau la întreținerea sa, fiind incertă situația sa și posibilitatea revenirii în Irlanda, fiindu-i cauzat lui și membrilor familiei un prejudiciu psihic enorm. Astfel, prin acțiunile ilegale ale OUP, i-a fost cauzată incertitudine, stare de nervozitate, urmate de pierderea timpului, energiei, or, activa în câmpul muncii, i-a fost afectată onoarea și demnitatea, afectate și drepturile și libertățile, inclusiv dreptul la libera circulație. Deținând statutul procesual de bănuit, în vederea onorării obligațiilor asumate și prevăzute de Codul de Procedură penală, a fost obligat să se prezinte la orice citare a OUP pentru a evita consecințele nefavorabile prevăzute de lege. Acesta fapt a fost menționat și în informația privind drepturile și obligațiile înmânate contra semnătură. Drept urmare, se afla în imposibilitatea să circule liber, era în incertitudine, deoarece în orice moment putea fi citat și obligat să se prezinte, având loc de trai și muncă în Irlanda. I-a fost perturbată activitatea de muncă și restrânse drepturile garantate de Constituție. Existența situației juridice prevăzute în art. 3 alin. (1) lit. a) și c) din Legea nr.1545/1998, justifică dreptul în sensul art.6 din aceeași Lege, la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile organelor de drept și impune compensarea prejudiciului moral în mărime de 50 000 de lei.

Totalitatea circumstanțelor de fapt redade, în opinia reclamantului, atestă că prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală, ale procuraturii, care are rolul conducerii urmăririi penale și care urma a interveni întru neadmiterea recunoașterii sale ilegal în calitate de bănuț, i-a fost cauzate suferințe morale. Caracterul suferințelor psihice suportate, drepturilor și libertăților lezate explică întinderea cuantumului prejudiciului moral solicitat în sumă de 50 000 lei, fiind o sumă rezonabilă și proporțională, o compensație bănească ce poate cât de cât atenua, compensa suferințele psihice și fizice cauzate, restrângerile drepturilor și libertăților îngărdite și încălcate, prejudiciul moral cauzat și va asigura respectarea principiului echității, care nu poate fi compensat doar numai prin simpla constatare a faptului dat. În context, a menționat sumele acordate conform jurisprudenței CtEDO, potrivit Recomandării Curții Supreme de Justiție nr.6 privind satisfacția echitabilă, pentru violarea articolelor concrete din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. La fel, a notat practica națională, și anume cauzele de admitere a acțiunii și compensarea prejudiciului material și moral: Brînza A. vs Ministerul Justiției, Chiciorman V. vs Ministerul Justiției, Todorean T. vs Ministerul Justiției, examinate de Curtea Supremă de Justiție.

9. În ceea ce vizează prejudiciul material suportat prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în sumă de 7 000 de lei, constituit din cheltuielile de asistență juridică acordate în cauza penală, ce urmează a fi compensat în corespundere cu prevederile art. 7 din Legea nr.1545/1998, reclamantul a declarat că în baza contractului de asistență juridică nr. 30 din 24 noiembrie 2017, a achitat avocatului Larisa David, conform bonului de plată nr. 256899 din 31 decembrie 2018, suma enunțată, or, acestea fiind cheltuieli reale, necesare, rezonabile. La fel, a mai suportat cheltuieli de deplasare către OUP al RM din Irlanda.

10. Reclamantul a susținut că cele redade atestă fără echivoc temeinicia acțiunii înaintate, având în vedere că prin tragerea ilegală la răspundere penală, i s-au încălcat și restrâns drepturile și libertățile, fiind admisă încălcarea prevederilor art.53, art.54 din Constituție, iar suferințele morale suportate, urmează a-i fi compensate în cuantumul solicitat, care va fi cât de cât o satisfacție echitabilă.

11. Referitor la cheltuielile de asistență juridică în sumă de 7 000 de lei, suportate în prezenta cauză, reclamantul a declarat că acestea sunt reale, necesare, rezonabile, rezultând din volumul și complexitatea cauzei, documentarea juridică adecvată, studierea jurisprudenței relevante naționale și internaționale, întocmirea, redactarea acțiunii, pregătirea setului de acte, înaintarea acțiunii în instanță, participarea avocatului la examinarea cauzei, cheltuielile de deplasare.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

12. Prin hotărârea din 02 august 2022 a Judecătoria Chișinău, sediul Centru, s-a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de Denis Saracuța împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii Procuratura Generală a Republicii Moldova, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, cu privire la încasarea din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, a sumei de 7 000 de lei, cu titlu de prejudiciu material, a sumei de 50 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală, ale procuraturii și încasarea cheltuielilor de judecată în sumă de 7 000 de lei.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

13. La 24 august 2022, prin intermediul poștei terestre (f.d.62), Denis Saracuța, reprezentat de avocatul Larisa David, a depus apel împotriva hotărârii din 02 august 2022 a Judecătoria Chișinău, sediul Centru, solicitând admiterea acestuia, casarea integrală a hotărârii primei instanțe, emiterea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

14. Prin decizia din 20 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de Denis Saracuța, reprezentat de avocatul Larisa David. S-a casat hotărârea din 02 august 2022 a Judecătoria Chișinău, sediul Centru, și s-a adoptat o nouă hotărâre prin care s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Denis Saracuța. S-a încasat din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul lui Denis Saracuța prejudiciul material în mărime de 7 000 de lei, prejudiciul moral în mărime de 10 000 de lei și cheltuielile de asistență juridică în mărime de 4 000 lei. În rest, pretențiile înaintate s-au respins ca fiind neîntemeiate.

15. Pentru a decide astfel, instanța de apel a reținut ca fiind relevante speței prevederile Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești (în continuare Legea nr. 1545/1998), care stabilește expres atât momentul nașterii dreptului la repararea prejudiciului, cât și condițiile în temeiul cărora survine răspunderea statului.

16. Cu referire la prevederile art. 1, noțiunea de acțiuni ilicite în sensul art.2, art. 3 alin. (1) lit.a), b), c), d), e), f), alin.(2), art.6 lit. a), b), c), d), art.10 din Legea nr.1545/1998 și în contextul situației de fapt constatate, instanța de apel a apreciat drept greșită poziția instanței de fond, or, Denis Saracuța este în drept de a pretinde repararea prejudiciului cauzat în urma acțiunilor organelor de urmărire penală și procuraturii, întrucât acesta prin act judecătorec irevocabil a fost scos de sub urmărire penală, fiind bănuit de săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 189 alin. (2) lit. b) și d) Cod penal, pe motiv că fapta nu a fost săvârșită de către acesta.

17. De asemenea, instanța de apel a citat art. 284 alin.(1), (2) pct.1, art. 23 alin. (3) din Codul de procedură penală. Astfel, la caz s-a stabilit cu certitudine că Denis Saracuța dispune de dreptul subiectiv la repararea prejudiciului moral cauzat prin tragerea ilegală la răspundere penală, în condițiile în care în privința acestuia a fost emisă ordonanța de scoatere de sub urmărire penală, iar în condițiile date apare obligația de compensare a prejudiciului cauzat acestuia prin erorile organului de urmărire penală, obligație care este pusă în seama bugetului de stat, conform art. 13 alin. (1) din Legea 1545/1998.

18. La fel, a mai notat că emiterea ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuț și ulterior scoaterea de sub urmărirea penală, pe motiv că fapta nu a fost săvârșită de către acesta, prin sine, constituie o confirmare a încălcării drepturilor persoanei, comise de autorități față de cel tras la răspundere penală, indiferent de faptul dacă, în final, s-a ajuns sau nu la condamnarea publică sau achitarea persoanei.

19. În accepțiunea art. 10 din aceeași Lege, dreptul persoanei fizice la repararea prejudiciului moral în mărimea și în modul stabilit de prezenta lege apare în cazurile specificate la art. 6. Prevederi similare se regăsesc și în art. 1405 alin. (1) din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019). În temeiul dispozițiilor legale citate se instituie obligația generală a statului de a repara persoanelor fizice prejudiciul material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

20. Cu trimitere la prevederile art. 11 alin. (1) și (3) din Legea nr. 1545/1998, art. 1422 alin. (3), art. 1423 alin. (1) și (2) din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), instanța de apel a menționat că unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că indemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire.

21. În temeiul Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, acest criteriu se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit, iar cuantumul despăgubirilor trebuie în așa fel stabilit, încât să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victimă.

22. Instanța de apel a relevat că din studiul înscrisurilor anexate la dosar, rezultă incontestabil faptul că lui Denis Saracuța i-au fost cauzate suferințe psihice, prin faptul că a fost bănuț într-o cauză penală pe semnele componenței de infracțiune prevăzută la art. 189 alin. (2) lit. b), d) din Codul penal, care se manifestă prin faptul că a fost recunoscut în calitate de bănuț prin ordonanța OUP SUP IP Ialoveni din 03 august 2018 și a fost solicitată prezența la organul de urmărire penală, iar Denis Saracuța fiind stabilit cu traiul și angajat în câmpul muncii în Irlanda, a fost nevoit să revină în țară,

fapt pentru care a înștiințat angajatorul. Prin urmare, apreciind în ansamblu circumstanțele speței și având în vedere principiile compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, natura dreptului lezat, caracterul și gravitatea suferințelor suportate, statutul social al persoanei, durata urmăririi penale, instanța de apel a constatat existența motivelor întemeiate de a acorda cuantumul prejudiciului moral în mărime de 10 000 de lei, care, în opinia instanței de apel, poate fi considerată ca o compensare ce ar aduce satisfacție echitabilă lui Denis Saracuța. Totodată, instanța de apel a considerat că mărimea compensației solicitate spre încasare de către Denis Saracuța cu titlu de reparare a prejudiciului moral în sumă de 50 000 de lei, este una excesivă, motiv pentru care nu poate fi satisfăcută integral, nefiind stabilite suferințele morale de o asemenea intensitate.

23. De asemenea, instanța de apel a apreciat critic afirmațiile Ministerului Justiției cu privire la faptul că nu a fost probată existența prejudiciului moral, or, potrivit jurisprudenței Curții Europene (cauza Antipenkov vs. Rusia, nr. 33470/03 din 15 octombrie 2009, §82), Curtea a reiterat că părții lezate nu-i poate fi cerut ca aceasta să prezinte probe întru argumentarea prejudiciului moral suferit, iar simpla constatare a încălcării săvârșite de organele de urmărire penală și declarațiile părții lezate sunt suficiente pentru a oferi o satisfacție echitabilă.

Concomitent, instanța de apel a indicat că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a efectuat o serie de aprecieri notabile în ceea ce privește proba prejudiciului moral, constatând în repetate rânduri că proba faptei ilicite este suficientă, urmând ca prejudiciul și raportul de cauzalitate să fie prezumate, instanțele urmând să deducă producerea prejudiciului moral din simpla existență a faptei ilicite de natură să producă un asemenea prejudiciu și a împrejurărilor în care a fost săvârșită, soluția fiind determinată de caracterul subiectiv al prejudiciului moral, proba sa directă fiind practic imposibilă (cauza A. împotriva Norvegiei, nr. 28070/06, 9 aprilie 2009). În cauzele Danev împotriva Bulgariei și Iovtchev împotriva Bulgariei, CtEDO a reținut în esență încălcarea Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, după ce a considerat că abordarea formalistă a instanțelor naționale, care atribuiseră reclamantului obligația de a dovedi existența unui prejudiciu moral cauzat de fapta ilegală, prin dovezi susceptibile să confirme manifestări extreme ale suferințelor lui fizice sau psihologice, avuseseră ca rezultat privarea reclamantului de despăgubirea pe care ar fi trebuit să o obțină.

24. Cu referire la repararea prejudiciului material în mărime de 7 000 de lei, compus din cheltuieli suportate în cadrul cauzei penale, instanța de apel a reținut ca fiind întemeiată, redând prevederile art. 7 lit. e) din Legea nr.1545/1998. Din materialele cauzei rezultă că Denis Saracuța a suportat cheltuieli pentru asistența juridică acordată în cadrul dosarului penal potrivit bonului de plată seria YL 256899 din 31 decembrie 2018, în sumă de 7 000 lei (f.d.47).

25. Pornind de la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului pentru ca costurile și cheltuielile să fie incluse în suma acordată, trebuie să se stabilească dacă acestea au fost cu adevărat suportate, au fost necesare și că au o valoare rezonabilă (Nilsen și Johnsen împotriva Norvegiei [GC] nr. 23.118/93, paragraful 62, CEDO 1999-VIII).

26. Prin urmare, raportând cele descrise la dispozițiile normelor legale citate supra și principiile CEDO, instanța de apel a considerat că cheltuielile de judecată pentru acordarea asistenței juridice în cadrul dosarului penal au fost reale, necesare și rezonabile pentru efectuarea actelor procesuale efectuate.

27. În concluzia celor expuse, instanța de apel a apreciat ca fiind neîntemeiată concluzia primei instanțe cu privire la necesitatea respingerii pretențiilor înaintate de Denis Saracuța cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin acțiunile ilicite.

28. De asemenea, citând prevederile art.8 alin.(1) din Codul de procedură civilă, art. 5 alin. (1) din Legea cu privire la avocatură nr. 1260-XV din 19 iulie 2002, art. 82, art. 90 lit. i), art. 96 alin. (1), (1¹) din Codul de procedură civilă, Denis Saracuța a fost reprezentat în procesul civil de către avocatul Larisa David, în baza mandatului nr.1517272 din 06 august 2021. Pentru serviciile de asistență juridică prestate de avocatul Larisa David în cadrul examinării cauzei civile i-a fost achitată suma de 7 000 de lei cu titlu de onorariu, ceea ce se atestă prin bonul de plată Seria QL nr. 394857 din 06 august 2021 (f.d.48). Prin urmare, s-a stabilit cu certitudine că apelantul a suportat cheltuieli compuse din suma de bani plătită ca remunerație avocatului care i-a acordat asistență juridică, fapt ce impune necesitatea admiterii în parte a cerinței apelantului în partea pretenției încasării sumei pentru asistență juridică acordată de avocat în limita sumei de 4 000 de lei, fiind o sumă necesară și rezonabilă ca mărime. În rest pretenția se respinge. Or, potrivit pct. 15 din Recomandarea Uniunii Avocaților aprobată prin decizia nr.2 din 30 martie 2012, pornind de la practica CtEDO, cheltuielile pentru asistență juridică trebuie să fie necesare, realmente angajate și rezonabile ca mărime.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

29. La 20 iulie 2023, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 20 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea solicitând admiterea acesteia, casarea integrală a deciziei și menținerea hotărârii primei instanțe.

30. În susținerea recursului, recurentul a invocat prin prisma art. 432 alin.(2) lit.c), alin.(4) din Codul de procedură civilă, interpretarea eronată a legii și aprecierea arbitrară a probelor de către instanța de apel, iar decizia este neîntemeiată și pasibilă casării.

31. Recurentul a menționat că legiuitorul, în temeiul art. 6 din Legea nr. 1545/1998, a prevăzut expres care sunt cazurile în care survine dreptul persoanei fizice/juridice la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Unul dintre aceste drepturi este și scoaterea persoanei de sub urmărire penală (art. 6 lit. b) din Legea nr. 1545). Însă în susținerea netemeinicii deciziei din 20 iunie 2023, la adoptarea soluției judecătorești, instanța de apel a aplicat și interpretat în mod eronat normele de drept material ce țin de încasarea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Or, jurisprudența națională recentă a relevat un argument important cazului din speță. Astfel, în vederea stabilirii temeinicii acțiunii, necesită a fi întrunite în mod expres, cazurile prevăzute la art. 3 și art. 6 din Legea nr. 1545/1998. Pretențiile urmează să se încadreze inițial în art. 3 în condițiile respectării cumulative și a prevederilor art. 6 din Legea nr. 1545/1998. Acest deziderat este confirmat în cauza Chirică R. vs Ministerul Justiției, încheierea nr. 2ra-1635/21 din 17 noiembrie 2021 a Curții Supreme de Justiție: „Instanța de apel a reținut că pentru a fi întemeiate pretențiile de încasare a prejudiciului material și a celui moral în condițiile Legii nr.1545 din 25 februarie 1998, în primul rând acestea trebuie să fie pasibile reparării prin prisma art. 3 din lege, în condițiile respectării cumulative a dispozițiilor art. 6 al aceleiași legi.” Respectiv, pentru aplicabilitatea prevederilor din Legea nr.1545/1998, necesită a fi întrunite cumulativ, atât circumstanțele prevăzute de art. 6 - dreptul la repararea prejudiciului, cât și de art. 3 - cazurile de reparare a prejudiciului material și moral. Prin urmare, normele legale în cauză sunt indisolubile, respectiv nu pot fi aplicate separat.

32. Coroborând normele legale citate cu situația din prezenta cauză, recurentul a afirmat că instanțele de judecată inferioare în mod just au constatat că în privința intimatului/reclamantului Denis Saracuța a fost emisă ordonanță de scoatere de sub urmărire penală. Acest aspect nici nu a fost negat sau contestat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova. Totuși, motivarea instanței de apel precum că reclamantul/intimatul este în drept să solicite compensarea prejudiciului cauzat în conformitate cu prevederile Legii nr 1545/1998 din considerentul întrunirii condițiilor, în opinia recurentului, este o poziție eronată în condițiile în care conform prevederilor art.3 alin.(1) din Legea nr. 1545/1998, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma reținerii ilegale, aplicăm ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală [...] etc. În condițiile normei enunțate, se deduce că nu orice acțiune a organelor de drept și judecătorești atrage răspunderea Statului. În această ordine de idei, a considerat că este important și necesar să se constate ilegalitatea actului procedural emis de către organul de drept. Respectiv, dacă se demonstrează printr-un act judecătoresc de dispoziție irevocabil că acțiunile întreprinse de

către organul de urmărire penală sunt/au fost ilegale, atunci dreptul la despăgubire apare indiferent de faptul dacă este vinovată sau nu persoana. Or, instanța de apel urma să indice expres care anume act justifică răspunderea statului. De altfel, în sensul prevederilor enunțate, rezultă expres că pentru angajarea răspunderii statului pentru prejudiciul cauzat prin erori judiciare și de urmărire penală, sunt necesare unele condiții speciale, și anume existența faptei ilicite. Or, nu orice acțiune a organelor de drept și judecătorești atrage răspunderea Statului. Prin urmare, la materialele cauzei nu există nici un act procedural definitiv și irevocabil a judecătorului de instrucție sau a organului ierarhic superior, prin care s-au stabilit ca fiind ilegale acțiunile organului de urmărire penală.

33. Un alt argument relevant cauzei în opinia recurentului, constă în calitatea procesuală a intimatului în cadrul cauzei penale. La caz, anume din considerentul că intimatul Denis Saracuța a deținut doar calitatea de bănuit, denotă netemeinicieii prezentei acțiuni în ordinea Legii nr. 1545/1998. Netemeinicia acțiunii, în situația în care intimatul a deținut doar calitatea de bănuit în cadrul cauzei penale este confirmată, de asemenea, în cauza Chirică R. vs Ministerul Justiției, încheierea nr. 2ra-1635/21 din 17 noiembrie 2021 a Curții Supreme de Justiție: „Potrivit opiniei instanței de apel, acțiunile organului de urmărire penală de recunoaștere a reclamantului Chirică Ruslan în calitate de bănuit din speță, nu pot fi calificate drept acțiuni de tragere ilegală la răspundere penală în sensul enunțat în art. 3 din Legea nr. 1545. Or, articolul 2 alin. (1) din legea indicată identifică expres că, în sensul prezentei legi, acțiuni ilicite sunt acțiuni sau inacțiuni ale organului împuternicit să examineze cazurile cu privire la contravenții, ale organului de urmărire penală sau ale instanței de judecată, care exclud vinovăția acestora, al căror caracter ilegal se manifestă prin încălcarea principiului general, potrivit căruia nici o persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere și nu poate fi judecată, (erori) ori fapte ale persoanelor cu funcție de răspundere din organul de urmărire penală sau din instanța de judecată, manifestate prin încălcarea intenționată a normelor procedurale și materiale în timpul procedurii penale sau contravenționale (infrațiuni). Art.50 din Codul penal identifică răspunderea penală ca fiind condamnarea publică, în numele legii, a faptelor infracționale și a persoanelor care le-au săvârșit, condamnare ce poate fi precedată de măsurile de constrângere prevăzute de lege, iar drept rezultat doar acțiunea de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuit în condițiile statuate în art. 63 alin. (1) și art.64 alin. (1) din Codul de procedură penală, nu poate fi calificată drept o acțiune de condamnare publică”. În consecință, recurentul a considerat că instanța de apel eronat a casat hotărârea instanței de fond, în condițiile în care la caz s-a realizat o interpretare eronată a normelor Legii nr. 1545/1998, nefiind întrunite toate condițiile de aplicabilitate. Astfel, s-a constatat și în jurisprudența națională (tot de către Curtea de Apel Chișinău, poziție menținută și de către Curtea Supremă de Justiție), faptul că recunoașterea persoanei în calitate de bănuit,

în cadrul unui dosar penal și ulterior scoaterea de sub urmărire penală, nu constituie o acțiune de tragere ilegală la răspundere penală. Doar recunoașterea persoanei în calitate de bănuit nu atinge acel grad de condamnare publică conform art. 50 din Codul penal ce ar determina temeinicia unei acțiuni formulate în ordinea Legii nr.1545/1998.

34. Recurentul a mai menționat că a fost ignorat și faptul că prin prisma Legii nr. 1545/1998 persoana are dreptul să solicite despăgubire în situația când aceasta a fost condamnată, iar ulterior în privința sa a fost emisă sentință de achitare. Anume, în astfel de situații se poate invoca că persoana a fost într-adevăr trasă la răspundere penală. Coroborând normele Legii nr. 1545/1998 și art. 50 din Codul penal cu circumstanțele de fapt și drept ale cauzei, a evidențiat că intimatul/reclamantul nu a fost tras la răspundere penală și nici nu i s-a acordat statutul de „condamnat” (având doar calitatea de bănuit), cât și în privința acestuia nu a fost sentință de condamnare. Astfel, instanța de apel nejustificat a concluzionat asupra temeiniciei acțiunii, în condițiile în care prezenta acțiune nu întrunește toate condițiile de aplicabilitate ale Legii nr 1545/1998. Or, în astfel de situații nu există nici temei legal de a solicita încasarea unui prejudiciu drept pentru care se atestă o aplicare și interpretare eronată a prevederilor Legii nr. 1545/1998, aspect ce determina admisibilitatea recursului și concomitent necesitatea Curții Supreme de Justiție de a reevalua circumstanțele cauzei, prin prisma netemeiniciei acțiunii formulate în ordinea Legii nr. 1545/1998, doar în baza unei ordonanțe de recunoaștere în calitate de bănuit a intimatului și ulterior scoatere de sub urmărire penală.

35. De asemenea, recurentul a declarat că eronat Curtea de Apel Chișinău a omis argumentul că la caz nu există un act judecătoresc prin care s-ar fi constatat elementul ilicit în acțiunile organului de urmărire penală, fiind prezentă și o aplicare eronată a prevederilor Legii nr. 1545/1998, or, în condițiile necesității expres de întrunire cumulativă a prescripțiilor art. 3 și 6 din legea precitată, în prezența unui astfel de act judecătoresc, ar motiva temeinicia acțiunii. Pe când, în realitate nu sunt întrunite, în mod cumulativ, condițiile art. 3 și 6. În majoritatea cazurilor, instanțele de judecată, la examinarea în fond a litigiilor ce țin de încasarea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, aplică în mod eronat prevederile Legii nr. 1545, prin omiterea obligativității întrunirii cumulative a condițiilor stipulate la art. 3 și 6, cât și omiterii esenței calității procesuale a intimatului în cadrul procesului penal. Respectiv, în consecință, sunt atribuite în beneficiul intimaților/reclamanților, cu titlu de prejudiciu sume nefondate. Instanța nu ar trebui să-și formeze o idee preconcepută conform căreia orice acțiune formulată în temeiul Legii nr. 1545/1998 implică în mod obligatoriu admiterea acțiunii și nemijlocit existența unui prejudiciu. Este necesar de a fi stabilit, prin probe pertinente și concludente, dacă au fost într-adevăr întrunite condițiile exprese ale legii și dacă a existat în mod veridic un

prejudiciu ce justifică necesitatea acordării de satisfacții pecuniare, în cuantumul solicitat. Curtea de Apel Chișinău, la emiterea soluției judecătorești, nu a aplicat în mod just normele Legii nr. 1545/1998, nu a evitat subiectivismul inerent evaluării circumstanțelor cauzei, realizând o interpretare eronată a prevederilor legale în vigoare.

36. La 28 iulie 2023, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimatului și intervenienților accesorii copiile recursului declarat, creând astfel participanților la proces condiții egale de a cunoaște modul de derulare a procedurii în recurs, cât și le-a acordat, întru asigurarea respectării principiilor contradictorialității și disponibilității în drepturi, posibilitatea de depunere a referinței, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire, avizele de recepție, anexate la materialele dosarului (f.d.144,146-147).

37. Intimatul și intervenienții accesorii nu au făcut uz de dreptul procedural și nu au depus referințe la cererea de recurs.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

38. Prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conexe reformei Curții Supreme de Justiție) au fost operate modificări în Codul de procedură civilă, care au intrat în vigoare la 01 septembrie 2023. În conformitate cu prevederile art. XI alin. (3) din Legea nr. 246 din 31 iulie 2023, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului. Din sensul normei de drept enunțate rezultă că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

39. Recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova a fost depus până la data intrării în vigoare a Legii nr. 246 din 31 iulie 2023 și va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

40. Art. 434 din Codul de procedură civilă:

„(1) Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.”

41. Art. 440 din Codul de procedură civilă:

„(1) În cazul în care se constată existența unuia dintre temeiurile prevăzute la art.433, completul din 3 judecători, printr-o încheiere irevocabilă adoptată în lipsa părților, declară recursul inadmisibil.

(2) Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se expediază părților.”

42. Art. 432 din Codul de procedură civilă (în vigoare până la 01 septembrie 2023):

„(1) Părțile și alți participanți la proces sînt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

(2) Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:

c) a interpretat în mod eronat legea;

(4) Săvîrșirea altor încălcări decît cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

(5) Temeiurile prevăzute la alin.(3) se iau în considerare de către instanță din oficiu.”

43. Art. 433 din Codul de procedură civilă (în vigoare până la 01 septembrie 2023):

„Cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care: a) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4).”

MOTIVAREA INSTANȚEI

44. Cu referire la termenul de declarare a recursului, instanța de recurs menționează că dispozitivul deciziei instanței de apel a fost pronunțat la 20 iunie 2023. Copia deciziei integrale a instanței de apel a fost expediată către participanții la proces la 13 iulie 2023, prin intermediul poștei electronice (f.d.144-145), Astfel, recursul depus la 20 iulie 2023 este în termen.

45. Temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

46. În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

47. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că examinarea admisibilității recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute în art. 432 din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului.

48. Din analiza recursului declarat rezultă că s-a invocat ca temei de drept art. 432 alin.(2) lit. c) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data declarării recursului, citate supra. Astfel, cu referire la încălcarea normelor de drept material prin neaplicarea legii care trebuia să fie aplicată, aplicarea unei legi care nu trebuia să fie aplicată și interpretarea în mod eronat a legii, temeiurile de drept invocate de partea recurentă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție nu a stabilit că normele aplicate ar fi fost eronat aplicate sau nu ar fi fost aplicabile speței sau instanța de apel, aplicând

normele respective, ar fi extins norma juridică dincolo de ipotezele la care se aplică sau invers.

49. În context, Completul de judecată constată că argumentele invocate în cererea de recurs nu se încadrează în limitele stabilite de norma indicată, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei contestate, or, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării cauzei, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat.

50. Dezacordul recurentului cu decizia instanței de apel, relatarea situației nu constituie temei de casare a deciziei contestate, or, recursul exercitat conform Secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

51. Totodată, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că, potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

52. Prin prisma art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 din Codul de procedură civilă.

53. La fel, nu rezultă că instanța a apreciat arbitrar probele, un alt temei invocat de recurent.

54. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa constantă statuează că, dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicit admise (cauza Golder împotriva Regatului Unit, p.38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), p. 230). Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (cauza Luordo împotriva Italiei, p. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (cauza Levages Prestations Services împotriva Franței, p. 45).

55. La fel, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (cauza Helmers c. Suediei 9 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

56. Din considerentele redate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia că, recursul declarat de Ministerul Justiției al

Republicii Moldova, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului și drept urmare, este inadmisibil.

57. Din aceste motive, în conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului, art. 440 alin. (1), (2) din Codul de procedură civilă,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Consideră inadmisibil recursul depus de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva deciziei din 20 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău.

Încheierea este irevocabilă.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Diana Stănilă